

Lugupeetud Urmas Reinsalu
urmas.reinsalu@just.ee
Justiitsministeerium

31. jaanuar 2019

Koopia: Indrek Niklus
Indrek.niklus@just.ee

Audiitorkogu ettepanekud pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohta

Maksejõuetuse revisjoni ettevalmistamisel 2015 kutsus Justiitsministeerium üles esitama revisjoni lähteülesande kohta arvamusi ja ettepanekuid, kuidas võiks muuta maksejõuetusmenetluste läbiviimist efektiivsemaks, kiiremaks ja tulemuslikumaks, et tagada Eesti ettevõtluskeskkonna hea maine ja atraktiivsus. Üleskutse esitati ka Audiitorkogule. Audiitorkogu vastas üleskutsele ja esitas oma arvamuse. Audiitorkogu liikmed leidsid, et ettevõtjate maksejõuetuse avalikustamiseks ja avaliku huvi kaitse seisukohalt on oluline riigi järelevalve selle üle, et ettevõtjad täidaksid majandusaasta aruannete äriregistrile esitamise kohustust.

Kuigi pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi VTK) kohta Audiitorkogu arvamust avaldama ei kaasatud, peame siiski vajalikuks ettevõtluskeskkonna parandamiseks oma arvamust väljendada ja varem väljaöeldut korrata. Rõhutame, et majandusaasta aruande äriregistrile tähtajaks esitamata jätmine võib olla esimene oluline indikaator, mis võib viidata ettevõtja võimalikele majanduslikele probleemidele. Aruande tähtaegne avalikustamine on vajalik eelkõige olemasolevate ja potentsiaalsete võlausaldajate huvide seisukohalt.

Enne arvamuse esitamist tutvusime VTK-s väljatoodud oluliste teemadega ja ettepanekutega. Toetame allutatud laenude reguleerimist pankrotiseaduses. Samuti toetame algatust määratleda täpsemad kriteeriumid maksejõuetuse mõiste määratlemiseks. Tutvusime ka ettepanekuga moodustada institutsioon, mille üheks oluliseks ülesandeks lisaks järelevalvele on maksejõuetuse põhjuste väljaselgitamine ja pankrotiandmete koondamine. Leiame, et taoline institutsioon võib järelevalve ja ettevõtluskeskkonna parandamise seisukohalt küll vajalik olla, kuid püsivalt

maksejõuetute ettevõtjate kiiremaks väljaselgitamiseks ja võimalike pankrottide raugemiste vähendamiseks on eelkõige oluline maksejõuetuse ja selle võimalike eelduste määratlemine.

Maksejõuetuse ja selle võimalike eelduste määratlemine

VTK nimetatud pankrotimenetluse tõhustamise teemadest peame kõige olulisemaks maksejõuetuse mõiste täpsustamist. VTK-s on nenditud, et kehtiva regulatsiooni kohaselt on maksejõuetuse mõiste ebaselge ja selle rakendamine tihti keerukas. Samas on maksejõuetuse mõiste selgus oluline pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustuse seisukohast. Selgem määratlus aitab paremini tuvastada õiget maksejõuetuse saabumise hetke ja tegeleda pankrotiavalduste hilinenud esitamise probleemiga.

Äriseadustiku praegune regulatsioon, mis võimaldab ettevõtja majandusaasta aruande esitamata jätmisel sundmenetluse või likvideerimise alustamist ning ettevõtja kustutamist on ajamahukas, pigem pikendab võimaliku pankroti menetluse algatamist, kuivõrd ajaperiood, mis jääb võimaliku maksejõuetuse põhjustanud sündmuse ja sundlõpetamise alustamise vahele võib olla 1,5 kuni 2,5 aastat, ettevõtja poolt ettevõtte aruandeperioodi muutmisel veelgi pikem.

VTK-s on ettepanek täpsustada maksejõuetuse mõistet selliselt, et püsiva maksejõuetuse eeldamiseks seatakse täpsemad kriteeriumid, nt teatud raamatupidamislike näitajate ilmumine. Kui võlgnik ei ole maksejõuetu, peab ta eeldused ise ümber lükkama, esitades tulevikuprognosi enda finantsseisundi kohta.

Nõustume, et raamatupidamise aastaruandest võib ilmned eelkõige juhtkonna hinnang. Samas arvame, et ainult raamatupidamislike näitajate alusel ei saa hinnata ettevõtja maksejõulisust või jõuetust. Riigikantselei läbiviidud uuringust ilmneb, et probleemiks on eelkõige raamatupidamise aruannete esitamata jätmine. Nii näitab Riigikantselei läbiviidud uuring maksejõuetuse menetlemise tõhususe kohta, et suuremal osal juriidilistest isikutest olid raamatupidamisaruanded auditeerimata (63%), aruanded olid auditeeritud 13% juhtudest ning 24% puhul jäi vastav informatsioon tuvastamata. Nimetatud uuringus on välja toodud, et pankrotimenetlused algavad liiga hilja, kui ettevõtted on enamjaolt varatud ning paljudel juhtudel võib selle taga märgata pahatahtlikku vara väljaviimist ettevõttest. Juhatuse liikmete suhtes oleks otstarbekas rakendada sanktsioone, mis motiveeriksid neid õigeaegselt pankrotiavaldust esitama. Audiitorkogu leiab, et selliseks sanktsiooniks võiks olla audiitorkontrolli tellimise kohustus majandusaasta aruande tähtaegselt esitamata jätmisel.

Audiitorkogu juhatus leiab, et parimaks lahenduseks on püsiva maksejõuetuse eelduse sidumine ettevõtja majandusaasta aruande tähtaegse esitamise kohustusega, täpsemalt kohustuse tähtaegse täitmata jätmisega. Kui ettevõtja ei esita tähtaegselt majandusaasta aruannet, peaks tal olema auditeeritud aruande esitamise kohustus. Seda ka juhul, kui tal AudS § 91 ja 92 alusel auditi või ülevaatuse kohustust ei ole.

Audiitorkogu juhatus teeb ettepaneku sätestada seaduses, et kohustatud isikul tekib audiitorkontrolli kohustus, kui ta pole tähtaegselt majandusaasta aruande esitamise kohustust täitnud. Audiitorkontrolli käigus hindab audiitor ka ettevõtja juhtkonna hinnangu korrektsust tegevuse jätkuvuse kohta, tehes järelduse juhtkonna poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust ettevõtte suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui audiitor teeb järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, on ta kohustatud juhtima vandeaudiitori aruandes tähelepanu raamatupidamise aastaaruandes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Kuigi audiitori järeldused põhinevad vandeaudiitori aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil, peab ta enne vandeaudiitori aruande väljastamist hindama, kas bilansipäevajärgsed sündmused (kuni audiitori aruande kuupäevani) või tingimused võivad siiski kahjustada ettevõtte suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana.

Kohustusliku audiitorkontrolli kehtestamiseks tähtaegselt majandusaasta aruande esitamata jätnud ettevõtjatele peaks seaduses määratlema sanktsiooni ja maksejõuetuse eelduse, et kui ettevõtja seaduses määratletud tähtaja jooksul audiitorkontrolli ei alusta ja audiitorkontrolli alustamisest registrit ei informeerigi, on see aluseks ettevõtja sundlõpetamise menetluse alustamiseks.

Taoline regulatsioon võimaldab tunduvalt kiiremini kui praegune regulatsioon tuvastada ettevõtja võimalikku püsivat maksejõuetust ja vähendab pankrottide raugemisi. Suureks kasuteguriks on ka audiitori professionaalne hinnang ettevõtja tegevuse jätkuvusele. Kui tegevuse jätkuvus on probleemne, esitab audiitor modifitseeritud aruande. Modifitseeritud aruanne võib olla nii signaaliks võlausaldajatele, et tegevuse jätkuvusega on probleeme kui ka indikatsiooniks registripidajale, et alustada sundlõpetamist. Samuti võib see olla tõendiks, et juhatusel on tekkinud kohustus pankrotiavalduse esitamiseks.

Leiame, et pakutud lahendus vähendab ka riigi halduskoormust – ajutine pankrotihaldur ei pea välja selgitama püsivat maksejõuetust, ka VTK-s nimetatud loodaval institutsioonil puudub see vajadus,

kui audiitor on enne kohtu poolt sundlõpetamise alustamist oma hinnangu andnud. Suuremas pildis väheneb pankroti raugemiste arv, pankrotiprotsessi alustamine toimub kiiremini ning ettevõtjate andmed äriregistris muutuvad selgemaks ja kogu ettevõtluskeskkond puhastub. Ettevõtjate seisukohalt oleks tegemist distsiplineeriva meetmena ja sanktsioonina, mis motiveeriks neid majandusaasta aruande esitamise kohustuse tähtaegselt täitma.

Kokkuvõte

Audiitorkogu teeb ettepaneku siduda püsiva maksejõuetuse mõiste ja maksejõuetuse eeldus ettevõtja majandusaasta aruande äriregistrile tähtaegse esitamise kohustusega. Kohustuse täitmata jätmisel on ettevõtjal audiitorkontrolli kohustus, mille tegemata jätmise tagajärjeks on ettevõtja sundlõpetamise menetluse alustamine.

Audiitorkogu juhatuse nimel

/allkirjastatud digitaalselt/

Märt-Martin Arengu
Audiitorkogu president

Mare Kingo
Tel 6645184, mare.kingo@audiitorkogu.ee